

"Evet kader, cüz'-i ihtiyarî; iman ve İslâmiyetin nihayet meratibinde,.. " Buradaki "nihayet meratib"i nasıl anlayabiliriz?

"Evet, kader, cüz-ü ihtiyarî, iman ve İslâmiyetin nihayet merâtibinde; kader, nefsi gururdan; ve cüz-ü ihtiyarî, adem-i mes'uliyetten kurtarmak içindir ki, mesâil-i imaniyeye girmişler..."(1)

“Nihayet merâtibinde” tabirini şu şekilde anlayabiliriz:

İmanın nihayetinde insan amel ve ibadetlerinde halık olmadığını, amel ve ibadetlerin Allah tarafından yaratıldığını ve planlandığını bilir ki buna kader deniyor. Bu şuur ve iman ile insan gururdan korunuyor.

İslam'ın nihayetinde, yani çizdiği çerçevede insan günah ve kusurlarını kadere havale edeceği hengamede, irade karşısına çıkıp "*insanın mesul ve sorumlu olduğunu*" hatırlatır.

Kaderin imana iradenin ise İslam'a nispet edilmesinde şöyle bir nükte bulunuyor: **Kader** her şeyin Onun ilmi ve iradesi ile olduğuna işaret ederek, imanın zirvesinin tanımını ya da imanın nihayet sınırlarını belirlemiş oluyor.

İradenin İslam'a nispet edilmesi ise, irade denilen şeyin bir emir bir kıyas olmasından dolayıdır. Yani insanın tek sermayesi olan iradesi ontolojik olarak öyle nispi öyle cüzi ki İslam'ın zoru ve emri ile bir anlam kazanıyor demektir. Yani imanın tadını almış bir abid için irade İslam'ın bir emri olduğu için kabul edilir, yoksa Allah'a karşı haşyetinde iradesi bir hiçtir.

İrade iman artıkça azalan, gaflet artıkça da kalınlaşan bir beladır abid için. Üstad Hazretlerinin irade için "**meşukuk bir cüz**" tabirini kullanması da bu letafete işaret ediyor. Hatta öyle ki İbn-i Arabi gibi bazı evliyalar, değil iradeyi kendi varlıklarını bile yok saymışlar.

(1) bk. [Sözler, Yirmi Altıncı Söz.](#)